

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❖ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❖

ÅRGÅNG 5
HÄFTE 2
1918

SAISONNYHETER I
DRÄKTER & KAPPOR STÖRSTA URVAL.
 BILLIGA PRISER.
29 SIGRID HANSEN **53**
 VÄSTERLANGGATAN. DROTNINGGATAN

Advokaten **EVA ANDÉN**

JURIS KANDIDAT

KVINNLIGA JURIDISKA BYRÅN

LILLA VATTUGATAN 14^A vid Brunkebergstorg
 RIKS 75 76 ALLM. TEL 183 36

Testamenten, bouppteckningar, arvsutredningar, äktenskapsförord, familjerättssaker, juridiska uppdrag av alla slag. Även skriftliga förfrågningar besvaras.

SINGER "66"

MODERNASTE SYMASKIN

NYTTIGASTE MÖBEL

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilavdelningen Thyra Grafström, Stockholm.

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbeten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material.

Svensk, Fransk och Bömisk Spetsråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

Ledig annonsplats

Telefon
 539
 Malmö

Perslow's

SIDEN- &
 MANUFAKTUR-
 AFFÄR

Alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG V

15 JANUARI 1918

HÄFTE 2

Gamla problem i krigsbelysning.

Det grella ljuset från världskrigets flammande bål har belyst det ohjälpligt murkna i en mängd föreställningar och förhållanden inom våra europeiska samhällen. Falskheten i idéer, som visserligen många av oss för länge sedan upphört att tro på men som för den stora mängden varit grundläggande sanningar och som vi alla med eller mot vår vilja böjt oss för, framstår nu så groteskt förnimbar att det synes oss knappast möjligt att dessa föreställningar fortfarande skola kunna brukas i kampen mot nödvändiga reformer. Icke minst gäller detta i fråga om kvinnornas krav på politisk och ekonomisk likställighet med männen.

Den teori på vilken man byggt det orättfärdighetens system, varunder kvinnorna nu lida, är den konventionella lögnen att kvinnorna i stort sett åtnjuta en skyddad ställning inom den av männen skapade staten och att — även om olyckligtvis (!) en mängd kvinnor förtjäna sitt bröd på arbetsmarknaden — dock den större delen, de gifta kvinnorna, de som "fylla sin naturliga bestämmelse" och som därför äro de värdefulla, försörjas av männen och äro förskonade från kampen för tillvaron. Ett drastiskt exempel på huru bred

denna uppfattning gör sig — eller rättare gjort sig — är denna passus i del II av den officiella utredningen om politisk rösträtt för kvinnor: "En följd av kvinnornas i de ifrågavarande länderna dåliga giftermålschanser måste bliva, att kvinnorna i stor utsträckning nödgas söka sin utkomst genom eget arbete, då de icke kunna *bliva försörjda* på det för dem naturligaste sättet *såsom gifta*."*

Alltså likhetstecken mellan försörjning och äktenskap. Och givetvis kan man icke — ifall man utgår från den förutsättningen att kvinnor, som på grund av "dåliga giftermålschanser" icke blivit "försörjda" såsom gifta, utgöra ett olycksfall, om än bra ofta förekommande — göra dessa, de ogifta kvinnornas förhållanden till normerande för kvinnorna i sin helhet. Därmed är den stora, omfattande frågan om kvinnans politiska och ekonomiska ställning förminskad och förfuskad till en intressefråga för den mindre delen av kvinnorna, de ogifta, vilkas betydelse, ja t. o. m. existensberättigande, allt som oftast bestrides.

De tanklösa och de okunniga, som ju utgöra "den kompakta majoriteten", ha till dato föga reagerat mot den icke

* Kursiveringen gjord av A. K.

bara i utredningar utan ofta eljes praktiserade metoden att betrakta giftermål och försörjning som ett. Detta fastän en smula eftertanke borde lära oss att om endast de män gifte sig, som kunna i liv och död, under sjukdom och arbetslöshet och i alla skiften försörja sina hustrur och eventuellt sina ogifta döttrar, så skulle celibatet bli regel och äktenskapet ett undantag. I flertalet fall innebär äktenskapet faktiskt eventualiteten av de kvinnliga familjemedlemmarnas förvärvsarbete. Och vi se också runt omkring oss kvinnor som kämpa den hårdaste kamp för tillvaron, ehuru de eller rättare just därför att de "fyllt kvinnans bestämmelse". Änkans historia genom seklerna — liksom historien om på annat sätt övergivna kvinnors liv — förta glansen av männens försörjargloria. Än läsa vi ett kapitel av denna historia under samvaro med kvinnor ur de övre samhällslagren, än genom kontakt med arbetsklassens kvinnor. Och även i äktenskap levande kvinnors insats både i lantarbete och i fabriksarbete och på andra områden gör talet om deras "försörjning" genom att vara gifta till osanning (även för dem som icke vilja förstå att också husligt arbetes utförande gör uttrycket "försörjd" missvisande).

Alltså, den som icke av ideella skäl hindras från att betrakta äktenskapet som en kvinnornas försörjningsanstalt måste dock medge att uppfattningen är orimlig just ur försörjningssynpunkt, emedan äktenskapet, med undantag för en försvinnande liten procent kvinnor, icke innebär tillfredsställande ekonomiska garantier utan i stället ökade eko-

nomiska risker — om än undanskjutna i en oviss framtid.

Att flertalet icke sett detta faktum i ögonen — och inrättat sig därefter, bl. a. genom att av staten kräva bättre yrkesutbildning, arbets- och befordringsmöjligheter för kvinnor samt rättfärdiga löneprinciper — beror naturligtvis på att vi under s. k. normala förhållanden äro förskonade för de yttersta konsekvenserna av kvinnornas vanskliga ställning. Sanningen ha vi blott fått droppvis genom individuella kvinnoödens lärdomar. Och dropparna, hur bittra de än äro, ha icke blivit till den ström, som bryter fördämningar.

Men nu har stormfloden, världskriget, kommit. Vi se i de krigförande länderna vad vi aldrig förut skådat — huru tusenden, ja miljoner kvinnor samt idigt blivit lämnade ensamma i kampen för brödet, ensamma om föräldrans ansvar och försörjningsplikter under en exempellös dyrtid och svårigheter av alla slag. Och vi börja undra över vad livet skall giva dessa andra tusenden och miljoner kvinnor, som genom detta krigs verkningar måste välja celibatet som livsform och således icke kunna, ens under någon tid av sitt liv, varken fullständigt eller partiellt bli "försörjda" av en man. Som i en mardröm se vi skaror av våra medsystrar som i skenet från brinnande städer och byar, undan ruinerna av sina sammanstörtande hem fly i ångest och fasa, lidande dubbla kval — som individer och mödrar. Eller framställer sig bilden av alla dessa kvinnor i de krigförande länderna som genom sitt arbete hålla samhällsmaskineriet i gång.

Och inför detta skådespel som Europa skänker vår nu levande generation måste det gamla talet tystna om de skyddade, försörjda kvinnorna. Inför det nuvarande kvinnolidandets fruktansvärda realitet blir ihålligheten av fraserna om att vi "skyddade" kvinnor icke behöva bekymra oss med politiken så starkt förnimbar, att man knappt förstår det ordens herravälde över tanken som de så länge utövat. Och — vi uppleva nu också att mitt under brinnande världskrig gör kvinnorösträtten den ena vinsten efter den andra. Såsom har skett i England, Holland, Canada, flera av Nordamerikas Förenta stater, Island och Danmark, där definitiv seger är vunnen. Man kan verkligen undra om icke vårt land nu skattat tillräckligt åt efterblivenhetens ärelystnad i fråga om kvinnornas politiska omyndighetstillstånd. Skall det vara möjligt att längre uppehålla den hopplösa striden mot en naturnödvändig utveckling?

En annan fråga, som blivit i hög grad aktuell till följd av kvinnornas invasion på alla möjliga arbetsområden i de krigförande länderna, är frågan om det kvinnliga arbetets ställning och ekonomiska värdesättning. I ett par intressanta artiklar "Kvinnorna och krigsindustrien" — se Hertha nr 19 och 20 för sistlidna år — har Lilly Laurent gjort en sammanfattning av de högst märkliga uppgifter som föreligga om kvinnoarbetet i de krigförande länderna. Man ser av med siffror belysta fakta huru absolut nödvändig för de resp. länderna kvinnornas arbetsinsats är. Och huru absolut nödvändigt det är för kvinnorna att gent emot sina arbetsgivare, sta-

ten såväl som enskilda, hävda sin rätt till besättande av mera framskjutna poster och att kämpa emot den i system satta principen att betala samma arbete lägre då det utförts av en kvinna än då det utförts av en man. "Det är", som det heter i ett från Frankrike utgången utprop, "kvinnornas intresse så väl som deras plikt att begära lika lön för lika arbete. De måste begära detta av rättfärdighetskänsla, av personligt intresse, av solidaritetskänsla mot andra kvinnor (då det alltid visat sig att lägre löner på ett särskilt håll medföra en allmän sänkning av lönerna inom yrket) och av plikt-känsla gentemot de krigande männen, på det att dessa icke vid hemkomsten måtte finna arbetsförhållandena sämre än före kriget."

Ja, att männen binda ris åt sin egen rygg genom att tvinga kvinnorna till att nöja sig med sämre arbetsvillkor, varigenom just en illojal konkurrens mellan män och kvinnor uppstår, detta ha enskilda män och kvinnor gång på gång, i alla länder, påpekat. Men icke ens de fackföreningstränade arbetarna ha, som helhet, fullt behjärtat faran. Den instinktiva motviljan för att i kvinnan se arbetskamraten har varit för stark. Och de ha nöjt sig med den allmänt praktiserade arbetsgivaretaktiken att reservera det bättre — ofta mindre ansträngande men alltid mera betalda — arbetet åt manliga krafter. Naivt i sin uppriktighet är det svar som en gång kom den norska yrkesinspektrisen Betzy Kjeldsberg till del, då hon vid ett besök i ett bageri, efter att ha sett kvinnor i källarvåningen skjuta stora, tunga plåtar

med voluminösa brödkakor in i ugnarna och i en trevligare arbetslokal en trappa högre upp män sköta bakningen av småkakor, uttryckte sin mening att det passade bättre om kvinnorna bakade kakor och männen de stora bröden. "Men det betalas mer för att baka kakor", var svaret.

Nu har emellertid krigsbelysningen fallit bländande skarp på missförhållandena i de självförsörjande eller, i stor utsträckning, familjeförsörjande kvinnornas ställning. Och därtill har risken för de manliga arbetarna att efter kriget mötas av nedpressade löner blivit påfallande stor. Detta har vållat, att det principiella försvaret för olika lön för samma arbete på grund av den arbetandes kön icke tycks kunna teoretiskt uppehållas i de krigförande länderna. Protester mot kvinnoarbetets underbetalande och hävdande av kravet på lika lön för lika arbete har framförts både inom parlament, kommunalförsamlingar och på arbetarkongresser som i pressen och under mångahanda former. Men naturligtvis är det ett långt steg mellan erkännandet av orättfärdigheten i ett allmänt praktiserat system och genomförandet i praktiken av ett rättfärdigt sådant.

Om kvinnorna i England och Frankrike, som samla sig under fältropet "lika lön för lika arbete", under den närmare framtiden skola nå sitt mål: ekonomisk likställighet med männen, beror givetvis på huruvida män och kvinnor äro redo att ställa sig solidariska med varandra. Det är att märka att huru förtvivlad situationen än må vara för de kvinnor i de krigförande länder-

na som spela rollen av försörjare med "kvinnlighet" arbetsförtjänst, så synes dock den kraftigast verkande faktorn i den nu pågående lönerörelsen vara en klarnande insikt av att förhållandena i sin helhet bli fruktansvärda då miljonhärarna komma tillbaka och männen mötas av nedpressade löner på grund av kvinnornas invasion på snart sagt alla arbetsområden.

Ett kapitel för sig, kanske det viktigaste, men som här endast kan antydast, rör de problem som sammanhånga med familjinstitutionen, med kvinnornas uppgift som mödrar. Hur svag den grund varit, varpå de konventionella samhällsidealen byggts, torde nu vara uppenbart för alla. Vi uppleva ju exempelvis att auktoritativa stämmor i de krigförande länderna diskutera införande av månggifte för snabbast möjliga tillgodoseende av statens behov av nytt människomaterial. Många andra krigsföreteelser att förtiga, som utvisa att de gamla råmärkena äro utplånade. Tror man nu att vår tids kvinnor, de som i all sin gränslösa olycka kunnat och måst lita till sin egen kraft som aldrig tillförene under dessa år skola viljelöst låta kvinnors intimaste livsförhållanden yxas till "plumpt och dumt och rått" efter s. k. statsklokhets mått! Det finns livsområden där individualitetens rätt måste hävdas gent emot förment statsintresse. Det är kvinnornas uppgift att på denna punkt hävda det individuella kravet. Och de komma att göra detta, därom finns intet tvivel, somliga i klar insikt om vad det gäller, andra i instinktiv självbevarelse och vaknande frihetslängtan.

Säkert är att antingen utvecklingen mot politisk och ekonomisk likställdhet mellan män och kvinnor kommer att gå i raskt tempo eller långsamt, så kan den icke häjdas. Världskriget har skjuttit sönder de gamla positionerna. Och kvinnorna varken kunna eller vilja gå tillbaka till ett utvecklingsskede som hör till det förflutna.

Att de små neutrala länderna, även om de lyckas undgå att dras in i världs-

branden, dock icke skola kunna undslippa dess verkningar är också visst. Världskriget är ett memento mori för hela den åskådning som tagit sig uttryck i hoppet om en "maskulin renässans". Det är en mänsklig mänsklighet världen behöver. Endast i ett samhälle där män och kvinnor ha samma möjlighet att göra sig gällande kan den nya mänskligheten bli till.

ANNA KLEMAN.

Medeltiden, reformationen och kvinnorna.

II.

Så var det stora ödsliga augustinere-mitklostret, där Luther som en verklig eremit förut ensam bebott ett par rum, som han själv fick städa, d. v. s., icke alls brydde sig om att städa, i en hast förvandlat till en protestantisk prästgård, där en praktisk husmor skötte ett bastant hushåll med köksträdgård, fiskdam, bikupor, höns och grisar och där hon höll ett fullständigt pensionat, som en vän uttrycker sig: "för en underbar, brokig skara av ungt folk, studenter, unga flickor, änkor, gamla fruar och barn" — hennes egna barn iute att förglömma. Man beklagade Luther, att han fick så föga ro; själv var han nog övervägande tacksam för att han icke längre hade ohejdat tillfälle att rota i sin egen inbitna melankoli, som ännu någon gång kunde ansätta honom ända till vansinnets gräns. I ett brev från den första tiden han var gift berättar han barnsligt enkelt om vad det var, som nu

föreföll honom märkvärdigast av allt: att inte längre vara ensam vid bordet och att ha två blonda flätor bredvid sig på kudden, när han vaknade. Ligger här möjligen en naiv antydning om gryende erotik? I alla händelser låg det tydligen över själva begynnelsen av Luthers äktenskap lika tunnt med romantik som över "Mäster Olofs" — Strindberg till trots. En kvinna, som behöver försörjas, och en man, som önskar hjälpa henne och som för övrigt vill demonstrera inför all världen sin vördnad för "det heliga ståndet", det är hela historien. Och blev det sedan ändå "god enighet, sämja och kärlek" av, så berodde det sannerligen inte på den stora vitglödande lidelsen, utan på att båda kontrahenterna framför allt togo sitt äktenskap som en pliktsak. Men så kalkborgerligt som man velat se det, var det nog heller inte. Tyskarnas sentimentala Luther-dyrkan har nära nog i den allmänna

föreställningen förvandlat lejonet till huskatt, och helt enkelt gjort den vida Luther-rocken, som sedan blev de evangeliska prästernas dräkt, till en nattrock. Men reformatorn förblev dock en först och främst i de andliga regionerna hemmahörande personlighet, även i ett äktenskap med en utåtvänd natur, som skulle kunnat en smula draga ned en mindre stark natur än hans. Huruvida hans erfarenhet av äktenskapet var, finna vi av hans enkla ord: "Det är en lätt sak att taga sig en hustru, men att städse älska henne, det är en svår sak och en Guds gåva; den som denna gåva har, må väl tacka Gud därför. Vill någon taga sig hustru, så tåge han saken allvarligt och bedje Gud med dessa eller liknande ord: gode Gud, är det din vilja, att jag skall leva utan hustru, så hjälp mig! Är detta ej din vilja, så giv mig en god och from flicka, som jag kan tillbringa mitt liv med och som älskar mig tillbaka." — Men det var icke i hustrun, utan i barnen, som Luther såg huvudvillkoret för äktenskapets lycka, och Luther som far är visserligen en syn, som världen skulle bli fattigare på att nödgas undvara.

Nu för tiden är man mera mån om att peka på de medeltida draget än på det nya hos Luther, och i sin uppfattning av äktenskapet är han också i hög grad medeltidspersonlighet. Vad som härvidlag skiljer Luthers lära från den katolska är egentligen att reformatorn på renässansens sätt betraktar naturdriften som något naturligt och berättigat — "ett Guds verk" — då kyrkan däremot betraktar den som ett slags arvsynd. Äktenskapet blev därför enligt reforma-

tionens mening, såsom en svensk teolog träffande sagt det, en befrielse från onda begär på samma sätt som ett dukat bord befriar den hungrige från hungerns kval. Därav också de oupphörliga bönerna i vårt äldre vigselformulär, att brudparet måtte i äktenskapet "ärliga och väl leva" och icke låta djävulen ha va något med sig att beställa"! Att reformationen på detta sätt icke kunde få blick för vad vi anse vara konstituerande för äktenskapet, nämligen den individuella kärleken — det är en brist, som den delar med hela den föregående tiden i såväl renässans som katolicism, och icke heller dåtidens protestantiska kvinnor voro utvecklade tillräckligt att känna detta som en brist. De voro nog i likhet med Katarina von Bora huvudsakligen tacksamma för att få slippa klostertvånget utan att behöva ha ont samvete för det. Och så slapp man ju den för alla katolska sinnen mer eller mindre plågsamma föreställningen om de båda slagen av helighet, som så lätt ingav samvetet känslan av att man icke gjort nog inför Gud. Nu kunde man ty sig till den lutherska etikens livsglada visshet, att man även som dräng och piga, som man och hustru, i vad stånd som helst, kunde tjäna Gud lika bra och vida bättre än prästen eller munken, eftersom själva det jordiska kallet var en gudstjänst i och för sig.

Så innebar reformationen i alla fall en befrielse även för kvinnan, och vi få mera häpna över att den i ett slag kunde även härvid medföra så mycket nytt än över att den icke hunnit upp till vår tids ståndpunkt i fråga om kvinnans människovärde, som är den nödvändiga för-

utsättningen för läran om den individuella kärleken. Reformatorerna kunna taga sig nog så bastanta och råa ut i diverse yttringar av sin äktenskapslära, t. ex. i Luthers, om också ytterst tveksamt och villkorligt givna samtycke till lantgreve Filips dubbeläktenskap. Eller i Laurentius Petris skrift om "Förbudhen Skyldskap" (1571), där han frågar vad nöd som kunde tvinga en person att äkta sin kusin, "medan det finns tillräckligt med andra personer, som äro lika sköna, skickliga, rika och välborna"! Eller i vårt äldre vigselformulär, som i likhet med det i England ännu brukliga eftertryckligt inskärper kvinnans underdånighet. Och utan tvivel inspirerad härav, drog biskop Emporagrius i Strängnäs i sin 1669 utgivna katekes den något långtgående slutsatsen, att hustrun var ett stycke — visserligen det förnämsta — av mannens "lösören eller rörliga egendom". Men sådan var hela tidens åskådning, inte bara kyrkans, och protestantismen hade i alla fall befriat oss från medeltidens alla hårresande föreställningar om kvinnan som djävulens förnämsta verktyg att fresta mannen — hon hade tvärtom åter blivit mannen "ena hjälp".

Allt det maskulina i denna åskådning sammanhänger naturligtvis med att protestantismen snart återvände till stats-tanken i form av kyrka — naturligtvis icke till den universella kyrkostaten utan till de nationella enhetsstaternas statskyrka. Det är detta, som för långa tider gör den lutherska kyrkan så beroende av staten, och denna mestadels enväldigt styrda stat är under 15-, 16- och 1700-talets ständiga krig naturligtvis

alltför järnhårt maskulin för att lämna utrymme åt kvinnligt församlingsarbete. Endast inom kväkarsekten och de pietistiska eller i allmänhet frikyrkliga rörelserna ville man veta av något sådant, men dessa rörelser förföljdes ju med grym intolerans av statskyrkorna. Inte minst i frihetstidens Stockholm var prästerskapets framfart avskyvärd mot många stackars kvinnor, som inte gjort annat ont än att de samlats till andaktsstunder i husen och envisades att bära omoderna grå vadmalskläder. Först på 1800-talet börjar den lutherska kyrkan gå tillbaka till den gamla kyrkans kvinnliga hjälparbete i form av diakonissinrättningen, och med den kommunala rösträtten följer självklart i de protestantiska länderna även en hel del kvinnligt inflytande över kyrkliga förhållanden. Den sista och viktigaste företeelsen härvidlag är dock de kvinnliga teologerna, vilka i själva verket förebåda de kvinnliga prästerna.

Men den moderna utvecklingen av den kommunala självstyrelsen sammanhänger i de flesta länder på det innerligaste med 1700-talets "upplysnings"-idéer om individernas frihet och jämlikhet. Och dessa, som i grund och botten icke äro annat än de gamla germaniska folkfrihetsidéerna i ny form, de passa ju i verkligheten förunderligt väl ihop med protestantismens grundtanke: individens absoluta ensamhet inför Gud, den absoluta friheten från yttre auktoritet, när det gäller andliga värden.

"Jag står helst på min egen grund och är helst min egen man," säger Odalbonden hos Geijer, ett av den germanska frihetens starkaste uttryck i

vår poesi, och endast för en yttlig betraktelse stå de orden i någon motsägelse mot Luthers ord:

"Vår egen kraft ej hjälpa kan."

Ty både Luther och bonden "böja sig för andliga storheter: "Guds ord", rätten, lagen, och bådadera behöva all sin frihet från yttre tvång för att kunna fullt ut kämpa för de enda auktoriteter de erkänna. Och när upplysningen strödde frihetens och jämlikhetens idéer, inte minst tanke- och yttrandefriheten, ut över all världen, visade den också för all världen sin raka härstamning från Luther och den germanska bonden, trots det halvklassiska patos eller den rokokokaktiga satir, varj avkomlingen draperade fädrens tankar; våra dagars teologer börja också alltmera se upplysningen som agitator för reformationen. Men varje strömning, som hävdar individens frihet, kämpar också för kvinnans frigörelse, och det är ju också ur "upplysningen", som kvinnorörelsen uppstått. Alltså skulle man med en viss rätt kunna draga också kvinnorörelsen tillbaka till reformationen; naturligtvis icke till den senare lutherdomen, som i så många avseenden endast är en förvanskning och ett förvärldsligande av Luthers åskådning, utan tillbaka till denna åskådning själv i dess innersta djup.

LYDIA WAHLSTRÖM.

Fredrika-Bremer-Förbundets stipendier år 1918.

Från Fredrika-Bremer-Förbundets Allmänna Stipendiefond utdelas under 1918 följande stipendier.

Universitetsstudier: 400 kr. (Värmlands läns stip.); för studier vid Uppsala universitet för teol. kand. examen 300 kr. (fritt stip.); för medicinska studier: 400 kr. och 500 kr. (från Johanna Kempes fond) samt kr. 1,125:— (från fröken Hilda Nilssons fond).

Utbildning vid folkskoleseminarium: 250 kr. (Södermanlands läns stip.); 400 kr. (Örebro läns stip.); 260 kr. (Skaraborgs läns stip.); 260 kr. (Kalmar läns stip.); 200 kr. (Jönköpings läns stip.); för kurs vid Ateneums folkskoleseminarium 200 kr. (Jämtlands läns stip.).

Kurs vid skolköksseminarium: för kurs vid Statens skolköksseminarium 300 kr. (Stockholms stads stip.); för kurs vid Fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala 260 kr. (Skaraborgs läns stip.).

Kurs för husmödrar vid offentliga anstalter anordnad vid Statens skolköksseminarium: 200 kr. (fritt stip.); 225 kr. (Gottlands läns stip.); 200 kr. (Västernorrlands läns stip.).

Fullständig sjukvårdskurs: 275 kr. (Östergötlands läns stip.); 250 kr. (Göteborgs och Bohus läns stip.); 200 kr. (Kristianstads läns stip.); för kurs vid Sabbatsbergs sjukhus 260 kr. (Västerbottens läns stip.); för kurs vid Södra Sverges sjuksköterskehem 200 kr. (Malmöhus läns stip.).

Svensk sjuksköterskeförenings av år 1910 fortsättningskurs för skolade sköterskor: 100 kr. (Stockholms stads stip.); 250 kr. (Göteborgs och Bohus läns stip.).

Kurs vid Samariterhemmet i Uppsala: 325 kr. (Stockholms läns stip.).

Kurs vid Fredrika-Bremerförbundets kvinnliga högre yrkesskola: 400 kr. (fritt stip.); 225 kr. (Blekinge läns stip.).

Studier av mejerihantering i Västerbotten och vid Alnarps Mejeriskola: 325 kr. (Norrbottnens läns stip.).

Centralförbundets för socialt arbete sociala utbildningskurs: 450 kr. (Västmanlands läns stip.).

Kurs för utbildande av lära-

rinna vid barnavårdsanstalt: 200 kr. (Uppsala läns stip.).

Yrkeskurs i barnavård: 300 kr. (Södermanlands läns stip.).

Kurs vid slöjdseminarium: 550 kr. (Östergötlands läns stip.).

Kurs vid handelsskola: 270 kr. (Kronobergs läns stip.).

Villkor för sökande av länsstipendium: att

vara och två år omedelbart före ansökan ha varit skriven i det län, vars stipendium sökes.

Ansökan åtföljd av bevittnade avskrifter, av kunskapsintyg samt läkare- och prästbetyg ställas till Fredrika-Bremer-Förbundets stipendienämnd, Klarabergsgatan 48, Stockholm, före den 15 februari.

Närmare upplysningar genom sekreteraren, adress som ovan.

Den sexuella frågan.

Reflexioner med anledning av Grete Meisel-Hess' arbete
Das Wesen der Geschlechtlichkeit.

Missförhållanden stående i samband med sexuella livsytringar ha ju länge inom alla länder varit föremål för reformsträvanden av olika slag. Kriget har på sitt obarmhärtiga sätt belyst även en del av dessa frågor, och i de krigförande länderna ha händelserna framtvingat mångahanda ingrepp från statsmakternas sida å hithörande områden samt givit upphov till en livlig agitation och en omfattande litteratur. Massförödelsen av människoliv och det omätliga elände kriget skapar för de överlevande ha låtit människokalstringens betydelse framstå som kanske aldrig förr, om också synpunkterna i många fall te sig något olika för de styrande och de lidande.

Bland under krigsåren utkomna arbeten i den sexuella frågan märkes Das Wesen der Geschlechtlichkeit av den ungerskfödda i Berlin bosatta, på det sociala och skönlitterära området verksamma författarinnan Grete Meisel-Hess. Det digra verket, som ut-

kom 1916 och utgör en självständig fortsättning på författarinnans år 1909 utgivna bok Die sexuelle Krise, har planlagts och påbörjats sedan många år, men förf. har fått ett väsentligt ökat material och delvis nya synpunkter på sitt ämne genom krigshändelserna, vilka låtit henne på nära håll bevittna bl. a. "det särskilda kvinnoelände", som kriget skapat såsom en av sina ej minst fasansfulla följder.

Förf. har under det hon fördjupat sig i sitt ämne allt mer och mer insett dettas svärbegränsade omfattning och dess förmåga att alltjämt framställa sig i nya sammanhang och vill nu i det föreliggande arbetet söka framställa ingenting mindre än en världsåskådning, vars centrum utgöres av det sexuella problemet.

Denna hennes strävan leder henne emellertid bl. a. in på en del metafysiska och filosofiska resonemang, i vilka klarheten och den vetenskapliga vederhäftigheten stundom lämna mycket övrigt

att önska, men vilka också kunna lämnas åsido, då deras värde huvudsakligen blir betingat av subjektiva förutsättningar.

Bokens huvudsakliga intresse ligger i dess omfattande material och i dess framställning och betoning av en del riktlinjer för den sexuella frågans lösning, vilka även i vårt land äro mer eller mindre aktuella och vilka särskilt påfordra en insats från kvinnohåll i de nya tider som nu stunda och som efter allt att döma komma att karakteriseras även av kvinnornas delaktighet i det politiska medborgarskapet med dess ansvar och dess möjligheter till inverkan på samhällsbyggnaden.

Trots alla farhågor från kvinnorörelsens motståndare, att denna rörelse skulle motverka kvinnans fullföljande av sin "naturliga uppgift" som maka och moder, utgöres just en av denna rörelsens kraftigaste drivfjädrar av kvinnornas strävan att låta moderligheten komma till sin fulla rätt och till sitt fulla erkännande som samhällsvärde samt att göra förhållandet inom äktenskapet värdigare och mera lyckobringande.

Kvinnan som moder har icke hittills fått utnyttja alla sina möjligheter att verka för kommande släktens bästa, hon har hindrats därifrån av bristfälliga och orättfärdiga lagar och av grymma och obarmhärtiga seder, och lagar och seder ha i otaliga fall bidragit att försätta och kvarhålla kvinnor i ovärdiga och förnedrande äktenskap. I Tyskland har den för några år sedan av dr Helene Stöcker o. a. bildade Föreningen för moderskydd och sexuella reformer (med vilken en samverkande förening även fin-

nes i Sverge, bildad på initiativ av Frida Stéenhoff) arbetat för bättre förhållanden härutinnan.

Grete Meisel-Hess tillhörde denna förening från dess början men står nu utanför densamma. Hon framhåller dock med värme föreningens betydelse och arbetar åtminstone delvis för samma mål som denna.

Kriget har i hög grad skärpt de redan förut på sina håll rådande bekymren över de i alla civiliserade länder avtagande födelsesiffrorna, och över allt framhålles vikten av att kvinnorna visa sig villiga att i största möjliga utsträckning skaffa ersättning för de skövlade människoliven, ja, man har t. o. m. framkastat tanken på en laglig förpliktelse för varje äkta par att skaffa ett visst barnantal till världen.

Vältaligt och stödd på ett rikligt och belysande material framhåller Grete Meisel-Hess det skärande missförhållandet mellan å ena sidan det gränslösa elände, vilket varit och är ett oundvikligt öde för otaliga mödrar och barn, framför allt i de fall, där den manliga parten svikit eller varit ur stånd att fylla sina elementära familjeplikter, och å andra sidan de ständigt återkommande bekymren för sjunkande folkökning och bekämpandet av varje form av propaganda för ett förnuftigt ordnande av barnafödandet. I kampen mot denna propaganda går man till och med så långt, att man riskerar att försvåra välbefärliga åtgärder mot överförande av könssjukdomar och sålunda motarbetar sina egna syften, då ju könssjukdomar ofta bli anledning till framtida ofrukt-samhet hos både män och kvinnor, vilka

kanske ej högre skulle önska än att bli föräldrar. Som i boken oupphörligt framhålles är ju dödligheten och sjukligheten bland s. k. oäkta barn orimligt stor, den är även i övrigt större bland späda barn tillhörande de fattigare samhällslagren än bland de välbärgades barn, och i de mycket fruktsamma äktenskapen visar det sig att i regel en oproportionerligt stor mängd barn dör i späd ålder.

Det är ju ingenting ovanligt, att i familjer med 10—12 barn och därutöver endast ett fåtal når vuxen ålder. Som exempel anföres en portvaktsfamilj i Berlin, där av 24 barn, födda i ett 26-årigt äktenskap, endast 5 blevo vid liv. En fruktbarhet, där de flesta liven utslöckna, är emellertid av föga värde. Statens intresse tillgodoses som förf. framhåller endast genom tillkomsten av livsdugliga barn, icke av sådana, som på grund av ytterligt armod, moderns överansträngning eller vanvård äro dömda att gå under. Enbart begravningskostnaderna för späda barn sluka stora summor, och därtill komma de ännu allvarligare förlusterna i hälsa och arbetskraft för de mödrar, vilka aldrig få tillfälle att hämta krafter mellan havandeskapen.

Om däremot fattiga och ensamstående mödrar bereddes tillfälle att utan alltför stora ekonomiska och sociala svårigheter ge sina barn vård och fostran, skulle detta lända till såväl mödrars och barns som samhällets bästa, och det är naturligtvis i alla avseenden långt fördelaktigare, att unga människor kunna ingå äktenskap och begränsa barnantalet efter sin sociala och ekonomiska bär-

kraft, än att de tvingas att för hela livet eller åtninstone till långt in i medelåldern avstå från allt familjeliv.

Den bästa folkökningspolitiken är säkerligen den, som söker motarbeta den rådande tanklösheten och ansvarslösheten på detta område men främjar möjligheterna för varje barn till god vård, helst av dess egen moder, i nödfall på annat sätt. Som motvikt mot den frivilliga begränsningen av barnantalet bör, framhåller förf., sättas möjligheten till frivillig ökning av detsamma. I den naturliga föräldrastinkten, framför allt i kvinnornas moderlighetskänsla, finner en dylik taktik sina bästa bundsförvant, garanterande mänsklighetens normala tillväxt.

Då däremot, som skett i Tyskland, ogifta barnaföderskor vägras plats å barnbördshus och ogifta mödrar vägrats att begagna amningsrum för arbetande kvinnor, eller då, såsom tycks ha varit fallet i krigets första skede, endast legitima barn till i kriget varande män fått understöd, under det att illegitima lämnats åt sitt öde, då är detta en direkt skadegörelse gent emot landets framtid. Under krigshändelsernas tryck har också omhändertagandet av illegitima barn i Tyskland blivit mer tillfredsställande, och även dessa värdesättas nu som en nationell tillgång. Säkerligen är också ett ständigt framhållande av barnets betydelse och barnets rätt ett långt verk sammare medel än nyssnämnda avskräckningsåtgärder till att väcka både mäns och kvinnors ansvarskänsla och därigenom i någon mån stålsätta dem mot driftlivets lockelser.

Här i Sverige stå vi ju inför de nya

barnlagarnas ikraftträdande, varigenom en väsentlig lindring i många barns och mödrars öde kan emotses, men som bekant återstå angående dessa en del önskemål, såsom i fråga om arvsrätt efter fader och samhällets förskottering, där så behövs, av faderns bidrag.

Barnlagarna behöva dessutom kompletteras av den obligatoriska moderskapsförsäkringen, vilken även i Grete Meisel-Hess har en varm förespråkarska. I Tyskland är en sådan försäkring redan införd i fråga om tjänarinnorna, men icke för kvinnor av andra kategorier.

Med häpnad tar man del av uppgiften om att en grupp kvinnor, den katolska kvinnoföreningen, "på kristliga skäl" tillsammans med centerpartiet ivrigt motarbetar moderskapsförsäkringens införande.

Grete Meisel-Hess nöjer sig emellertid icke med att fordra ett för fullgörandet av modersplikterna nödvändigt ekonomiskt understöd. Inför den nöd och de svårigheter i livskampen, som äro kvinnornas del och lott, och då kvinnornas uppgifter som familjemödrar ofta förvärra deras ekonomiska ställning, såsom vid skilsmässor, mannens arbetslöshet, slarv, sjukdom eller frånfälle, ansluter hon sig till ett från annat håll framställt förslag om ej endast moderskapshjälp utan om en s. k. Frauenrente, d. v. s. en livränta, som skulle tillkomma varje kvinna, förslagsvis växlande mellan 40—80 mark i månaden allt efter graden av skolbildning.

Härigenom skulle varje kvinnas minimibehov säkerställas. Kvinnorna skulle ej genom ett alltför svårt arbete utslit-

tas och göras mindre dugliga att fullgöra sina familjeplikter och ej råka i ett mången gång förnedrande beroende av männen, i vare sig legitima eller illegitima förbindelser.

Vad en kvinna ansåge sig behöva utöver detta minimibelopp skulle hon kunna skaffa sig genom "lätt arbete".

Någon större anslutning lär väl ett sådant förslag ej kunna påräkna. Grete Meisel-Hess framhåller på många ställen i sin bok vikten av att kvinnoarbetet blir bättre betalt och rättvisare uppskattat, att kvinnorna få tillfälle till yrkesutbildning och att såväl den gifta som den ogifta kvinnan får tillträde till de befattningar, som de visat sig kunna sköta.

Den föreslagna kvinnoräntan skulle emellertid säkert i allra högsta grad försvåra dessa strävanden.

Liksom kvinnligt arbete nu ofta underbetalas med den motiveringen, att kvinnorna ha sitt föräldrahem eller sin mans inkomster att falla tillbaka på, så skulle naturligtvis en sådan institution fullkomligt förlama kvinnornas strävan efter lika lön för lika arbete. Man kan vara övertygad om att underbetalningen skulle bli långt större än vad som kunde kompenseras genom räntan. Männen, som genom sitt arbete skulle anskaffa de nödvändiga penningmedlen, skulle f. ö. aldrig finna sig i att de av dem understödda kvinnorna sökte komma in på andra banor än dem männen själva ej brydde sig om.

På kvinnornas arbetshåg, arbetsglädje och självaktning skulle en sådan institution komma att verka ruinerande. Den kvinnliga ungdomen behöver lika

väl som den manliga sporras av utsikten att kunna reda sig själv, att få göra sitt bästa, och ej nedslås genom att gränserna för dess förmåga ängsligt framhållas som snäva och på förhand utstakade. Det finns väl för övrigt ingen rimlig anledning, varför varje för arbete väl utrustad kvinna, skulle utslutas från en fattigdomsrisk, som varje man, även med mycket blygsam förvärvsbegåvning, är utsatt för.

Ett samhälle där solidariteten blir en verklig makt bör kunna finna en bättre lösning för kvinnornas problem att förena förvärvsarbete och familjeplikter. En väl ordnad och för alla tillgänglig undervisning i hemskötsel och barnavård, vars betydelse även Grete Meisel-Hess framhåller, i förening med lämplig konsulentverksamhet bör kunna sätta mången arbetarehustru i stånd att genom ett rationellt tillvaratagande av hemmets ekonomi kompensera en låg arbetsförtjänst utanför hemmet. Genom rättvisa avlönings- och befordringsmöjligheter, genom tillgången till yrkesutbildad hemhjälp samt genom den förenkling av det husliga arbetet, vilken även av förf. framhålls som önskvärd och möjlig, kan det för i mer lönande yrken utbildade familjemödrar bli möjligt att där så behöves med sitt arbete bidra till familjens uppehälle. Och genom humana lagar angående äkta makars ekonomiska mellanhavanden, skilsmässor och pensionsfrågor torde också mycket vara att vinna.

Från såväl Föreningen för moderskydd som från många andra kvinnoföreningar skiljer sig Grete Meisel-Hess i en viktig, även hos oss ännu olöst frå-

ga, nämligen den om prostitutionens reglementering.

Visserligen anser hon den nuvarande reglementeringen bristfällig, men vill dock att särskilda lagstadgade sanitära åtgärder i human men verksam form skola vidtagas mot de prostituerade. Hur detta skall ske, anger hon emellertid icke annat än i mycket allmänt hållna uttalanden, vilket ju icke är underligt, då så många erfarna auktoriteter förgäves sökt utfundera hur en reglementering skulle kunna genomföras så att den bleve sanitärt verksam men fri från nuvarande olägenheter.

En preventiv besiktning med tvångsmässig behandling av prostituerade kvinnor förordas emellertid av författarinnan. Den preventiva besiktningen av kvinnor, vilken ju är all reglementerings kärna, måste dock alltid hur den än anordnas bli ett psykologiskt hinder för arbetet för det höjande av den individuella ansvarskänslan i fråga om sexualitetens yttringar, vilket även i ifrågavarande bok framhålls som det mest eftersträfvansvärda mål. Det kan ej undvikas, att mången man kommer att anse att samhället här träder emellan på ett sätt, som avlastar honom från ansvar, och prostitutionen kommer, så länge den är reglementerad, ovillkorligen att få en falsk prägel av nödvändighet och nytta.

Samhället kan och bör däremot naturligtvis på annat sätt ingripa mot de smittosamma könssjukdomarnas spridning.

I vårt land föreligger ju f. n. ett särdeles beaktansvärt utlåtande i frågan av Kungl. Medicinalstyrelsen, vilket

bland annat innehåller ett förslag om inskridande mot notoriskt sjuka personer, vilka utsätta andra för smitta, men enligt bestämmelser som gälla både män och kvinnor samt alla samhällsklasser.

Sexualiteten är som Grete Meisel-Hess framhåller en makt på gott och ont. Dess yttringar kunna komma livet att flöda av lycka och fullhet och utveckla människonaturens högsta, ädlaste sidor, men de kunna också verka i alla avseenden neddragande och förödande.

På det sexuella förfallet, den sexuella ansvarslöshetens ödesdigra manifestationer anför författarinnan talande exempel. Hon anser detta förefalla vara den mörkaste punkten i vårt nuvarande samhälle, ja hon anser t. o. m. "att det sexuella förfallet i själva verket lett till ett tillstånd, som gjorde kriget oundvikligt". "Mannen hade", anser hon, "för mycket missbrukat den kraft, som alstrar liv, han måste ställas inför den motsatta makten, den våldsamma döden", och "vad som tilldrar sig i Europa, måste frambesvärja världssorkanen, taifun."

Dylika påstående låta sig egentligen varken bevisas eller vederläggas.

Förf. synes dock genomgående i sin sedeskildring fäst sig nästan uteslutande vid det förfall, som varit rådande dels i vissa storstadskretsar med mer eller mindre "intellektuell" anstrykning, dels bland vissa kategorier av allmänt förkomna och mindervärdiga människor, vilka även på andra områden än det sexuella visa böjelser för ansvarslöshet, ja brottslighet och vilkas oskadliggörande är ett svårlöst och invecklat sam-

hällsproblem, vilket för visso icke löses av kriget.

Det har väl också inom de oändliga människomassor, som direkt eller indirekt dragits in i krigets elände, funnits dygder och ädla strävanden, och vem är nog förmäten att vilja avgöra var övervikten ligger? Man känner sig ovillkorligen mera tilltalad av den världsdömare, som för sju rättfärdigas skull ville skona Sodom och Gomorra, än av den, som låter alla de oförvitliga frögås för kanske ett fåtal orättfärdiga, och de högre makter, vilka förf. "som metafysiker" anser sig kunna skönja bakom krigsutbrottet, ha åtminstone icke valt en väg som framtingar en högre sedlighet, då ju kriget till sina övriga färdor även lägger främjandet av den största sexuella råhet.

Att en sinnesändring — en metanoia — i avseende på uppfattningen av sexualiteten inom vida kretsar är av nöden, står däremot utom allt tvivel. I sin strävan mot detta mål framhåller Grete Meisel-Hess de goda, enligt hennes åsikt alltför mycket förbisedda sidorna hos den gamla s. k. borgerliga moralen såsom innebärande ett visst skydd mot allehanda faror på könslivets område, och hon förfäktar ivrigt den åsikten, att endast det strängt monogama äktenskapet medför en verklig lycka och därför är den enda värdefulla formen för sexuella förbindelser.

Vikten av ungdomens uppfostran till förstående av hithörande frågor betonas skarpt, och hon framställer härvid den berättigade fordran att de unga ej endast fostras till att respektera och eftersträva erotikens välsignelsebringande si-

dor, de måste även på det eftertryckligaste varnas för följderna av tanklöshet och bristande självbehärskning på detta område. Hur rätt man än ger författarinnan på denna punkt, måste man härvid reservera sig mot en del detaljer, t. ex. mot förslaget att ge ungdomen en ingående undervisning om de smittosamma könssjukdomarna, t. o. m. åskådliggjord genom vaxmodeller. Känedom om dessa sjukdomars tillvaro och ödesdigra natur är vad som är av nöden, själva sjukdomssymptomen varken kunna eller böra inläras vid en dylik undervisning. Försök i denna riktning bleve helt säkert ej endast onyttiga utan skadliga.

Full anslutning förtjänar däremot det bud författarinnan uppställer för den etik hon förfäktar, att man icke i sin livsföring bör förlita sig på andras ansvarskänsla utan att endast den kvinna, vilken under eget ansvar kan påtaga sig följderna av sitt könliv utan att behöva bedja om hjälp hos dem, vilkas moral hon missaktat, har rätt att inrätta detta som hennes eget samvete och hennes egna önskningsar bjuda henne.

Åter och åter framhålles i boken viktigheten av att kvinnorna komma till sin rätt i samhället. Då författarinnan till slut förklarar, att vad kvinnorna vilja med alla sina strävanden är ett gott äktenskap för varje kvinna, kommer detta yttrande därför att i viss mån stå som en motsägelse till mycket av det förut sagda, och i alla händelser utgör det samma en — av författarinnans uppgående i sitt ämne kanske förklarlig — oerhört ensidig syn på kvinnosaken.

Även om man kunde tänka sig, att varje kvinna som så önskade levde i ett lyckligt äktenskap, skulle kvinnorörelsen i alla fall ha sin fulla livskraft och sitt fulla berättigande i sin strävan att sätta kvinnorna i stånd att utveckla hela sin personlighet, ej endast de sidor av densamma, som stå i samband med sexualiteten. Likaledes kan man nog inse och erkänna att sexualiteten har en stor och på så gott som alla livets områden ingripande betydelse utan att göra det sexuella problemet till centrum i sin världsåskådning. Man kan också segla efter andra stjärnor.

ALMA SUNDQUIST.

Notiser från bokvärlden.

Från flydda tider. Barndoms- och ungdomsminnen upptecknade av *Wilma Lindhé*. Åhlén & Åkerlunds förlagsaktiebolag.

Memoarlitteraturen, nu så på modet, representerar ett skäligen växlande värde. Wilma Lindhés är av god valuta. Hennes friska hågkomst av barndoms-

och ungdomsintrycken ger liv åt uppteckningen. Det gamla Norrköping träder fram med utpräglad fysionomi av tidigare 1800-talssmåstad, inom vilken som imponerande förgrundsfigurer röra sig representanter för de gamla släkter som blivit så oskiljaktigt förbundna med stadens utveckling till ett nu betydande

industricentrum. Genom släktskap förbunden med dessa familjer har förf. osökt anledning att låta dem figurera i sina minnen. Teckningen av hennes egen hem-miljö och personliga upplevelser får härigenom — ett stycke värdefull kulturskildring som den blivit i och för sig — ett plus av allmänt krönikeintresse.

Psykologiskt kvinnohistoriskt ha anteckningar som dessa alltid sitt alldeles särskilda värde. Varje personligt vittnesbörd om hur ett i det stora hela genomfört omyndighetstillstånd kändes och verkade på den unga kvinnan är dokument som nu med ivrigt intresse tillvaratagas. Hur insövande och livsförblindande till sina följder kvinnornas undantagsställning var för dem själva belyses här genom den blygsselfyllda bekännelse Wilma Lindhé måste avge om hur hon och "litet var" hade endast åtlöje för den år 1856 utkommande Hertha. Den som i detta sammanhang nu på sin ålderdom med vördnad nämner Fredrika Bremer sierskan och vägrödjerskan hade då inget organ utbildat till att fatta handlingen Hertha och vad denna innebar — för henne själv och alla med henne som utgjorde delar av den stora omyndighetsskaran.

De ganska otympliga vändningar som språkbehandlingen i denna bok lider av ha troligen sin förklaring av att förf. haft att göra med gammalt skrivmaterial i form av brev och anteckningar, vilket med sin ålderstyngd återverkat på hennes egen stil. Så fängslande är emellertid bokens innehåll och så livlig berättargåvan att ingen nämnvärd skada härigenom uppstått.

E. K—N.

Yrkesskoleinsamlingen.

För anskaffande av erforderligt kapital till Fredrika-Bremer-Förbundets Kvinnliga Högre Yrkesskola startades i maj förlidet år en insamling, som ännu pågår. Hittills ha gåvor influtit till ett belopp av tjugosextusentrehundrasjuttiosju (26,377) kr., vilket med tacksamhet erkännes.

Stockholm den 29 december 1917.

MARIA ASPMAN,
Yrkesskolans kassaförvaltare.

Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse

har med anledning av yrkessakkunnigas förslag till ordnande av ungdomens praktiska undervisning ingått till Kungl. M:t med en skrivelse vari hemställes att med avseende på lärlingsskolorna i husligt arbete förslag måtte framläggas för riksdagen om skolpliktens utsträckande även till de kvinnliga minderåriga, som i hemmet eller på annat sätt äro sysselsatta med husligt arbete utan att detta dock kan sägas vara förvärsarbete. För den händelse att svårigheter möta att göra även denna kategori av husligt arbetande unga kvinnor fullt skolpliktiga förordas i skrivelsen att kommunerna skulle meddelas rätt att besluta om skolpliktens utsträckande även till dem.

L. K. P. R:s centralstyrelsemöte

ägede rum i Stockholm den 8 och 9 dennes. Vi återkomma med ett omnämnande av förhandlingarna i nästa häfte.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: *Ellen Kleman*.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 4:50, varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm**. *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å *närmaste postanstalt* eller i *bokhandel*. Pris för postupplaga: $\frac{1}{2}$ år kr. 6:—; $\frac{1}{4}$ år kr. 3:25; $\frac{1}{8}$ år kr. 1:75. Lösnummer 45 öre. Redaktion och expedition: *48 Klarabergsgatan 11, Stockholm*. Redaktionstid: *måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3*, Allm. T. 48 50, Riks 27 62. Expeditionen: *kl. 11—4 varje söckendag*. Allm. T. 48 16, Riks 27 62.

Tidskriften HERTHAS

annonspriser: netto.

Ruta om ättfondels sida: 65×50 mm.	Ruta om fjärdedels sida: 65×101 eller 131×50 mm.	Ruta om halv sida: 132×101 el. 65×204 mm.	Hel sida: 131×204 mm.
1 gång Kr. 5:—	1 gång Kr. 8:80	1 gång Kr. 16:50	1 gång Kr. 30:80
5 gånger 22:25	5 gånger 39:60	5 gånger 76:—	5 gånger 139:70
10 43:—	10 77:—	10 148:50	10 269:50
20 84:15	20 149:60	20 286:—	20 522:50

ANNONSER FÖR HERTHA

upplages av

Fröken Ingeborg Bergström

31 ÖSTERMALMSGATAN 31

Rikstel. 97 83

Rikstel. 97 83

HEM TREVNAD

Praktisk tidning för hemmet utgiven av **Fredrika Bremer-Förbundet**.

Redaktör: *Fanny Ekenstierna*.

Utkommer under 1918 med 24 åttasidiga n:r. Prenumerationspris: helt år kr. 1:80, halvår kr. 1, kvartal kr. 0:60. Prenumeration sker å posten.

Innehåller berättelser, poem, levnadsteckningar, religiösa, etiska och sociala uppsatser, artiklar i diverse ämnen samt en rikhaltig praktisk avdelning.

Inbundna årgångar för 1912—1915 kr. 1:50 pr ex., för 1916 kr. 1:75 och för 1917 kr. 2:— pr exemplar.

ANNA BENGTSONS KAPPAFFÄR

Kullagatan 21

HÄLSINGBORG
REKOMMENDERAS

Riks tel. 1245 & 3245

Kostym- och Kapptyger.

Stort urval.

Beställningar emottages.

INNEHÅLL:

Gamla problem i krigsbelysning. Av *Anna Kleman*.

Medeltiden, reformationen och kvinnorna. II. Av *Lydia Wahlström*.

Fredrika-Bremer-Förbundets stipendier 1918.

Den sexuella frågan. Av *Alma Sundquist*.

Notiser från bokvärlden.

För kapitalister, särskilt fruntimmer, har det länge varit ett önskemål att kunna överlämna värden av sina värdepapper och skötseln av sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet av det anförtrodda uppdraget, ävensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatavdelning (Kungsträdgårdsgatan 8. Expeditionstid $\frac{1}{2}$ 10—4)

som under garanti av **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning av enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatavdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatavdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenter influtna medel. Vidare efterser Notariatavdelningen utlottningar av obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blivit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering av det ledigblivna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatavdelningen, underrättar Notariatavdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till avdelningen inbetalas, varefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatavdelningen att inteckningarna bliva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos avdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år per 1,000 kr. av depositionens värde, dock ej under 2 kr.